

European Students' Union

Către 2020 – Un Proces Bologna centrat pe student

Uniunea Europeană a Studenților (European Students' Union - ESU) are în componența 49 de federații naționale studențești din 38 de țări, reprezentând astfel peste 11 milioane de studenți. ESU a fost cunoscută înainte sub denumirea de The National Union of Students in Europe – ESIB. Misiunea ESU este aceea de a reprezenta și promova domeniile educațional, social și economic. De asemenea, ESU reprezintă și interesele culturale ale studenților la nivel european, în cadrul instituțiilor cu acest specific, precum Federația Europeană, Bologna Follow-Up Group, Consiliului Europei și UNESCO. Sindicatele Naționale afiliate ESU dețin autonomie în domeniile de strategie și pot opta pentru implementarea activităților proprii, bazate însă pe o strategie națională. Totodată, ESU coordonează și un forum democratic pentru conceperea strategiilor, unde se dezbate problemele naționale care afectează studenții, urmând ca poziția colectivă să fie reflectată și inclusă în planurile naționale.

ABSTRACT

Deși s-au înregistrat progrese semnificative de la implementarea Procesului Bologna, scopul suprem al acestui sistem va fi atins abia în anul 2010. Țările care au adoptat Procesul Bologna au fost selective în punerea în practică a obiectivelor, astfel încât este crucial să continuăm munca depusă pe liniile curente de acțiune stabilite până în 2010. Încă de la început, ESU a jucat un rol important în conceperea și implementarea obiectivelor Procesului Bologna. În acest sens, ESU își propune prin acest document să contribuie la dezvoltarea procesului într-un mod critic, dar constructiv și să sugereze pași concreți spre progres, după cum urmează:

Dimensiunea socială

ESU crede în Spațiul European al Învățământului superior (European Higher Education Area – EHEA) care promovează calitatea în educație pentru toți studenții, bazată pe posibilitatea de a învăța, și nu de a plăti pentru cunoștințele acumulate. Acest document subliniază importanța dimensiunii sociale ca o bază fundamentală pentru întreaga agendă de

reforme, tocmai pentru a garanta că accesul la educație, participarea și finalizarea studiilor, la toate nivelurile, trebuie să reflecte diversitatea populației noastre.

1. Până în 2020 trebuie stabilit un obiectiv pentru a spori participarea în cadrul zonei de învățământ superior, care să fie implementat într-un mod ce asigură participarea echitabilă, punându-se accent pe influența societății, nu a individului.

2. Unitățile de cercetare independente ar trebui create astfel încât să adune date obiective privind progresul dimensiunii sociale.

3. Ministerele ar trebui să garanteze educația gratuită, accesibilă tuturor, finanțată din bani publici.

4. Taxele de școlarizare ar trebui eliminate și ministerele trebuie să se asigure că sunt disponibile fonduri suficiente, accesibile, iar eforturile financiare ale părinților să fie reduse.

Mobilitatea

Mobilitatea este una din liniile de acțiune centrale ale Procesului Bologna, totodată o provocare și o necesitate majoră pentru EHEA. În acest sens, ESU promovează mobilitatea pentru toți studenții, independent de mediul socio-economic din care provin.

5. Recunoașterea mobilității ca un barometru al succesului reformelor Bologna, cu atingerea procentajului de participare la mobilități a studenților de 20% până 2020.

6. Crearea unui fond european de mobilitate, realizat de o coaliție a celor mai importanți finanțatori.

Asigurarea calității

Suntem de părere că Procesul Bologna ar trebui să fie un catalizator pentru creșterea calității educației din Europa și o mișcare care să creeze studenților posibilitatea de a deveni co-creatori ai propriilor experiențe educaționale. ESU crede într-un domeniu al

învățământului superior european care promovează și oferă educație de calitate, accesibilă tuturor, punând accent pe învățământul centrat pe student.

7. Asigurarea că studenții sunt parteneri egali în toate procesele de asigurare a calității, inclusiv în coordonarea procedurilor interne și externe.

8. Dimensiunea socială ar trebui extinsă prin includerea serviciilor de suport pentru studenți în cadrul procesului de asigurare a calității.

Cadrul calificărilor, recunoașterea studiilor și învățământul de lungă durată

Pentru a spori calitatea învățământului superior în Europa, ESU promovează implementarea cadrelor de calificare și recunoașterea studiilor, precum și învățământul de lungă durată ca aspecte esențiale în dezvoltarea învățământului superior într-o societate stabilă.

9. Continuarea planului prin care se asigură că Sistemul European al creditelor transferabile (European Credit Transfer System – ECTS) și cadrele de calificare sunt puse în aplicare corespunzător nu doar la nivel național, ci și la nivelul studenților și sunt recunoscute în cadrul EHEA.

10. Conștientizarea faptului că învățământul de lungă durată este parte integrantă a sistemului educațional și trebuie tratat ca un domeniu social și nu ca un segment economic.

Bologna în contextul global, raportarea și colectarea de date

ESU se opune cu vehemență încercării de globalizare a domeniului învățământului superior ca o bază competitivă pentru practicile comerciale, în timp ce cooperarea între părțile implicate se diminuează. De asemenea ESU respinge clasificarea ca un aspect al asigurării calității în cadrul Procesului Bologna.

11. Un angajament care să se asigure că liniile de acțiune sunt îndeplinite înainte de a lărgi și celelalte segmente ale reformei Bologna, în timp ce se menține consultanța și ajutorul acordat țărilor interesate de reforme.

12. Trasarea unei linii de acțiune a Procesului Bologna care să se opună introducerii clasificărilor.

Procesul după 2010

Miniștrii trebuie să conștientizeze că există o implementare discontinuă a reformelor la nivelul inferior, fiind necesară asigurarea că studenții sunt pe deplin parteneri egali în următoarele etape ale reformei, atât la nivel european, cât și la nivel național, instituțional.

13. Procesul Bologna trebuie să continue ca un cadru interguvernamental, bazat pe cooperare.

14. Trebuie creat un fond care să suporte proiectele și evenimentele uzuale cu tematici relevante, aprobate de grupul Bologna Follow-up, permițând unui număr mai mare de țări să participe și să preia conducerea în activitățile de follow-up.

15. Asigurarea că studenții sunt parteneri deplin în următorul pas al reformelor, atât la nivel european, cât și național și instituțional.

16. Este nevoie de crearea unor cadre de verificare și măsurare pentru asigurarea implementării Procesului Bologna la nivel național și instituțional.

Procesul Bologna și strategia Lisabona

ESU subliniază că Procesul Bologna și Strategia Lisabona trebuie să rămână distincte.

17. Miniștrii trebuie să evite convergența Procesului Bologna și a Strategiei Lisabona; cele două trebuie să rămână distincte.

Viziune

ESU face parte dintr-un domeniu educațional universitar european care promovează și asigură:

- Calitate, învățământ centrat pe student

- Justiție socială, participare egală și oportunități pentru mobilitate
- Instituții de învățământ superior și societăți democratice care pregătesc cetățeni activi, cu spirit critic.

Totodată, recunoaște că toate acestea sunt obiective cu aceeași importanță și interconectate. Instituțiile democratice de învățământ superior nu pot exista fără justiție socială și participare egală. Participarea egală este un factor stimulator pentru educația de înaltă calitate, deoarece reprezintă o îmbunătățire a mediului academic. Oferind posibilitatea de participare a diferitelor structuri studențești în procesul decizional al învățământului superior, este asigurată centrarea educația pe student. Așadar, aceste obiective se completează reciproc. Astfel, EHEA trebuie să:

- Încadreze cultura calității, concomitent cu asigurarea libertății academice;
- Respingă noțiunea că învățământul superior este un instrument utilizat pentru obținerea profitului;
- Lucreze în principiul cooperării, nu al competiției;
- Includă studenții ca fiind co-creatori și parteneri în asigurarea și guvernarea experienței educaționale;
- Recunoască propriile responsabilități față de societate ca fiind un bun social, finanțat astfel din bani publici.

Dimensiunea socială

Context

ESU consideră că dimensiunea socială a învățământului superior este piesa fundamentală a întregii agende de reforme. De asemenea, promovează democratizarea învățământului superior astfel încât toată lumea să aibă acces la acesta, indiferent de apartenența socială. ESU admite că toate discriminările sunt deopotrivă respinse. Totodată, educația trebuie să fie principalul instrument pentru emancipare, în locul inegalităților sociale

prezente. Obiectivul major conform căruia “accesul studenților la educație, participarea și finalizarea studiilor superioare, la toate nivelurile, trebuie să reflecte diversitatea culturală” (Londra, mai 2007) trebuie să fie elementul care trasează obiectivele viitoare și indicatorul pentru monitorizarea efectelor și succesului introducerii reformelor.

Puncte tari

De-a lungul comunicatelor din Bergen și Londra, miniștrii (ca rezultat al eforturilor studenților și al celorlalți actori implicați) au reconfirmat importanța finalizării studiilor fără existența unor obstacole legate de mediul socio-economic și au promis să continue eforturile asigurării unor servicii adecvate pentru studenți, să creeze căi de învățare mai flexibile în învățământul superior și să lărgască participarea la toate nivelurile pe baza egalității de șanse. De asemenea, ar trebui să facă publică strategia națională și planurile de acțiune și să invite toți actorii implicați să participe. În final, miniștrii au fost interesați de dezvoltarea indicatorilor de comparație și încredere și datelor care să măsoare progresul obiectivelor majore propuse în cadrul dimensiunii sociale. Grupul Bologna Follow-up a fost interesat de planurile naționale de acțiune cu privire la dimensiunea socială, iar ESU consideră că analiza situației curente poate avea loc. Aceasta ar putea stimula linia de acțiune, chiar în absența unor obiective comune de îndeplinit, cu condiția ca miniștrii să nu se oprească la etapa de elaborare a planurilor. ESU acceptă definiția dată dimensiunii sociale la Londra și este de părere că guvernele trebuie să susțină participarea egală în învățământul superior.

Puncte slabe

Promisiunile făcute de miniștri au fost încălcate în multe țări. Finanțarea educației și suportul financiar pentru studenți a devenit principala preocupare a organizațiilor membre. În cadrul EHEA, se observă introducerea taxelor de școlarizare, iar unde există deja, majorarea lor. În plus, se resimte o permanentă nevoie de promovare a educației pentru a atrage finanțatori. Aceste mișcări sunt contradictorii cu intențiile ministerelor de “a oferi șanse studenților de a-și finaliza studiile, fără a întâlni obstacole socio - economice” (Comunicatul de la Londra, mai 2007).

Implicațiile pe care viața de student le are reprezintă un mare impediment privind accesul în învățământul superior, în special pentru persoanele care provin din medii socio-economice slab dezvoltate. Cu toate acestea, în ciuda faptului că această categorie a

constituit un subiect în lucrarea de la Bergen din 2005 privind dimensiunea socială, continuăm să observăm un progres scăzut al sistemelor de finanțare pentru studenți. Dincolo de importanța dată dimensiunii sociale, angajamentele asumate rămân slab definite. Ministerul ar trebui să intervină pentru scăderea costurilor studiilor în următorii ani și să asigure un suport adecvat studenților oferind finanțări suficiente și servicii pentru studenți. Dincolo de acestea, în educație rămân multe bariere, printre care se numără și politicile de admitere bazate pe experiențe academice anterioare și activități extracurriculare, curriculum inaccessibilă, materiale și lipsa informațiilor adecvate pentru studenții din primul an de facultate. Până acum, linia de acțiune cu privire la dimensiunea socială a eșuat să stimuleze o dezbatere despre cum EHEA poate să contribuie la înlăturarea acestor bariere după 2010. Este indicat să se facă apel la strategia ESU, “O dimensiune socială în învățământul superior”. Următorul comunicat ministerial ar trebui să emită măsuri concrete pentru un progres în linia de acțiune a dimensiunii sociale.

Propuneri

1. Până în 2020, ar trebui stabilit un obiectiv pentru a spori participarea în EHEA, care să fie implementat într-un mod ce asigură participarea echitabilă, în așa fel încât extinderea învățământului superior să fie însoțită de o democratizare reală a acestui proces.

2. Acest plan poate fi recunoscut ca un beneficiu adus societății, nu numai individului și, totodată, finanțat public.

3. Date comparabile cum ar fi condițiile de viață, consilierea, suportul financiar și mediul socio-economic al studenților trebuie colectate independent de la toate universitățile care n-au aderat la sistemul Bologna și trebuie folosite în analiza și stabilirea progresului acestei linii de acțiune, iar cea mai bună variantă să fie implementată.

4. Ministerele ar trebui să asigure sisteme de finanțare generoase, accesibile și independente de efortul părinților, care suportă cheltuielile studentului, cum ar fi toate costurile de trai și de studiu.

5. Taxa de școlarizare trebuie eliminată, iar acolo unde există trebuie dezbătută. De asemenea, trebuie luate măsuri care să compenseze taxele de școlarizare pentru studenții

care provin din medii socio-economice precare prin granturi, burse ș.a.m.d. În plus, studiile referitoare la introducerea taxelor de școlarizare nu trebuie luate în discuție.

6. Evenimentele Bologna trebuie să constituie o platformă unde să fie dezbătute inițiative de înlăturare a barierelor de acces în învățământul superior, iar miniștrii trebuie să își ia angajamentul de a acorda dimensiunii sociale aceeași atenție pe care o acordă altor linii de acțiune.

7. Convenția Națiunilor Unite de Drepturi Economice, Sociale și Culturale, care consideră că “învățământul superior trebuie să fie accesibil în mod egal tuturor [...], în paralel cu introducerea progresivă a educației gratuite”, ar trebui să fie respectată de toate țările din sistemul Bologna.

8. Costurile de studiu ar trebui monitorizate regulat și finanțarea studenților ar trebui să fie realizată astfel încât să acopere toate costurile de trai și studiu. Finanțarea studenților trebuie să fie adecvată acestor costuri.

9. Serviciile pentru studenți ar trebui să fie împărțite eficient, astfel încât să asigure cazare, reducere la transport în comun, masă, facilități sportive, asistență medicală, reducere pentru activități culturale etc. Serviciile pentru studenți trebuie să fie accesibile tuturor, inclusiv studenților internaționali și, de asemenea, o atenție deosebită trebuie acordată accesului la studiu și viața studentescă a persoanelor cu dizabilități.

10. Legislația nediscriminatorie din învățământul superior trebuie să fie elaborată astfel încât să elimine toate tipurile de discriminări.

11. Miniștrii trebuie să își prezinte planurile naționale de acțiune.

Mobilitatea

Context

Miniștrii au identificat faptul că “mobilitatea cadrelor didactice, a studenților și a absolvenților este unul dintre elementele importante ale procesului Bologna, creând oportunități de dezvoltare personală, dezvoltând cooperări internaționale între indivizi și

instituții, influențând calitatea învățământului superior și a cercetării și oferind esența dimensiunii europene” (Londra, Mai 2007). ESU consideră că mobilitatea tuturor membrilor EHEA poate avea o imensă valoare academică și este vitală pentru promovarea diversității europene, facilitând dezvoltarea abilităților interculturale. Totodată, mobilitatea ar trebui să fie dincolo de un aspect statistic, un instrument real în obținerea unui cadru al învățământului superior flexibil, permeabil, atât orizontal cât și vertical, oferind studentului libera posibilitate de alegere.

Puncte tari

Începând cu 1999, mobilitatea a crescut cu 51 600 de studenți, devenind posibilă prin programele Erasmus de mobilitate și poate fi argumentat faptul că Procesul Bologna și-a modificat sensul de mobilitate al studenților datorită inițiativelor precum programul *Lets go!* inițiat de ESU în octombrie 2008. Grupul de lucru al portabilității grantului și împrumuturilor a concluzionat că „introducerea sau mărirea portabilității granturilor și împrumuturilor este posibilă și depinde de capacitatea fiecărei țări”.

Puncte slabe

Luând în considerare expansiunea învățământul superior, creșterea din momentul implementării Procesului Bologna este minimală. Provocările Procesului Bologna sunt prezente și astăzi, printre acestea fiind barierele legate de obținerea vizei, nerecunoașterea calificărilor, lipsa cursurilor de limbă și cultură a țării gazdă, suport financiar scăzut și bariere legate de împrumuturi și granturi, care atunci când se manifestă duc la o migrare dezechilibrată la nivelul continentului (afectând în particular țările din Europa de est) și la o componență eterogenă a studenților din programele de mobilitate. 47% dintre instituții recunosc că studenții lor întâmpină dificultăți în recunoașterea creditelor dobândite în străinătate, atunci când se reîntorc în țară, care este o problemă încă din 2003. Diverși actori privesc des mobilitatea dintr-o perspectivă pozitivă, asemenea unei activități de dezvoltare personală. Valoarea academică ar trebui să fie mai evidentă, iar recunoașterea creditelor obținute pe perioada mobilității la instituții de învățământ superior acreditate nu ar trebui să reprezinte o problemă. Mobilitatea nu ar trebui să se refere la schimbarea învățământului superior într-un bun material. Momentan, se pot observa dezvoltări ale unor instituții care măresc taxele de școlarizare pentru studenții din afara EHEA. Există riscul afirmării unor

instituții de învățământ superior care promovează educația ca pe un bun material, în locul transparenței și a concentrării asupra calității în educație.

Totuși, barierele financiare pentru mobilitate rămân. Deși miniștrii s-au angajat deja că vor asigura portabilitatea finanțării studenților (în cadrul Întâlnirii ministeriale de la Berlin din 2003), în multe țări aceasta este limitată sau nu este posibilă deloc. Vizavi de portabilitate, lipsurile financiare rămân valabile pentru studenții care provin din țări sau regiuni europene cu costuri de trai și capacități economice scăzute. Nu există o sursă centrală de suport financiar în scopul aducerii la același nivel a costurilor de mobilitate. Structurile și curriculum-ul academic au realizat un progres (nu substanțial, însă) în crearea „ferestrelor de mobilitate” – perioade de durata unui curs sau mai scurte, timp în care este facilitat studiul în străinătate. Un beneficiu pentru mulți studenți tradiționali non-mobili ar fi realizarea unor structuri flexibile, care să permită mobilitatea pe durata unui semestru sau trimestru.

Propuneri

1. Nivelul și accesibilitatea mobilității ar trebui să fie recunoscută formal ca o măsură a succesului Procesului Bologna.

2. Miniștrii ar trebui să se angajeze ca până în 2020 să faciliteze accesul la mobilități pentru 20% dintre studenți, și totodată să îmbunătățească condițiile de participare pentru acești 20%; instituțiile trebuie să creeze măsuri care să asigure recunoașterea creditelor obținute pe durata mobilității atunci când studenții se întorc în țară.

3. Acolo unde împrumuturile și granturile există, acestea ar trebui să fie suficiente pentru a acoperi costurile de trai și de studiu. Miniștrii ar trebui să asigure portabilitatea finanțărilor mobilităților, atât pe orizontală, cât și pe verticală. Ar trebui să nu existe discriminări între studenții de diferite naționalități, privind accesul la serviciile sociale.

4. Un fond central de mobilitate ar trebui creat de țările EHEA și finanțat în concordanță cu principiile finanțărilor publice.

5. Munca nu trebuie privită ca un instrument de suport al instituțiilor în crearea ferestrelor de mobilitate, în cadrul cursurilor lor, dar trebuie să ofere opțiuni mai flexibile astfel încât studenții să nu fie constrânși de ferestrele de mobilități predefinite.

6. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să ofere cursuri de limbă studenților străini pentru ca programele de mobilitate să fie mai eficiente și accesibile tuturor.

7. Miniștrii ar trebui să se asigure că nu există nici o barieră în instituțiile învățământului superior cu privire la facilitarea cooperării pentru asigurarea mobilităților.

8. Obținerea vizei nu ar trebui să împiedice programele de mobilitate.

9. Resursele nu ar trebui să fie utilizate în strategii de marketing, ci în oferirea unor informații transparente și de calitate.

Asigurarea calității

Puncte tari

Studenții sunt martorii progresului în domeniul asigurării calității, care are potențialul de a asigura transparența și responsabilitatea în învățământul superior. Standardele europene și directivele de asigurare a calității sunt documente de referință în procedurile de asigurare a calității pe întregul continent. Registrul european pentru agențiile de asigurare a calității a fost creat respectând principiile de parteneriat și încredere reciprocă.

Puncte slabe

Participarea studentescă este încă limitată în unele dintre aceste sisteme. De puține ori implicarea este văzută, aceasta doar atunci când este cerut feedback-ul, studenții fiind tratați precum clienți ai unui serviciu.

Standardele și directivele europene impun agențiilor să aibă doar studenți potriviți, ca membri ai procesului extern în asigurarea calității. O provocare fundamentală este aceea a dezvoltării procesului de asigurare a calității interne la nivel instituțional. ESU refuză procedurile formale, birocratice și repetitive fără efect relevant asupra guvernării și culturii

instituționale, astfel încât să fie suficiente pentru îmbunătățirea practicii de învățare. Calitatea experienței educaționale pentru studenți este impusă de standardele academice. Serviciile de suport, atât cele academice cât și de trai, sunt esențiale în sprijinirea studenților de-a lungul studiilor, însă există o evidență precară asupra proceselor care asigură aceste servicii.

Propuneri

1. Studenții ar trebui să fie recunoscuți de către instituțiile și agențiile naționale de asigurare a calității ca membri cu drepturi depline ai proceselor interne și externe de asigurare a calității, prin definirea acestui lucru în standardele și directivele în EHEA.

2. Standardele europene și directivele de asigurare a calității în EHEA ar trebui să devină un document mai concret și mai abordabil, care definește rolul tuturor actorilor în asigurarea calității și să nu lase loc interpretării a ceea ce este obligatoriu și ceea ce este opțional.

3. Agențiile naționale de asigurare a calității ar trebui să fixeze o cultură a calității bazată mai degrabă pe intensificare, decât pe o cunoaștere minimă a standardelor în EHEA.

4. Studenții care fac parte din procesele externe de asigurare a calității ar trebui să fie tratați ca membri cu drepturi depline din punct de vedere al raportului financiar, dar nu numai.

5. Dimensiunea socială ar trebui să fie conturată prin includerea de servicii de sprijinire a studenților în cadrul proceselor de asigurare a calității.

6. Trebuie luate măsuri de creștere a transparenței procesului de asigurare a calității, în concordanță cu principiul cooperării europene asigurat de Standardele și directivele europene și EQAR, și trebuie să se apeleze la partenerii E4.

7. Clasificările nu reprezintă un înlocuitor, dar nici nu reprezintă o complementare a activităților de asigurare a calității, atâta timp cât introduc în discuție logici și principii diferite, în contradicție cu cele din standardele și directivele europene (precum principii identice de evaluare, angajarea diferiților actori, concentrarea pe cooperare, clasificarea în locul

standardizării și multiplicării criteriilor, mai degrabă decât răspunzând unor liste limitate de indicatori).

Cadrul calificărilor și al recunoașterii

Puncte tari

Descrierea ciclurilor și a modulelor în termenii activității studenților și a rezultatelor învățării activează recunoașterea, transferul și acumularea creditelor de către studenți în diferitele sisteme educaționale.

Puncte slabe

Mulți dintre membri ESU raportează implementarea inadecvată a Sistemului European de Credite Transferabile (ECTS) prin neluarea în considerare a activității studenților. Mai mult, se pare că este o problemă în definirea activităților, diferită în funcție de țară. Profesorii continuă să adopte vechile paradigme, nefiind deschiși noilor metode de învățare. Deoarece noile metode nu sunt popularizate, studentul nu este sigur că învață ceea ce trebuie. Mobilitatea internă ar trebui să fie facilitată acum datorită Sistemului European de Credite Transferabile, oferind un cadru comun în țările cu sistemele de învățământ binare sau private/publice. În alte țări, aceasta nu pare a fi o problemă. Legat de ECTS și cadrul de calitate, ce au fost implementate la nivel național, se pare că aceste instrumente nu sunt implementate corect în campusurile noastre și nu sunt în concordanță cu nivelul european. Probleme apar, totodată, prin nerecunoașterea educației informale și non formale, care astfel restricționează accesul la învățământul superior. Având în vedere numărul mare de reforme, Procesul Bologna trebuie să rămână un proces continuu. Deși importante, implementarea ECTS, așteptările educaționale și cadrul calificărilor naționale, în concordanță cu EHEA, QF și EQF, nu sunt încheiate discuțiile cu referire la acestea. În cele din urmă, un obiectiv al introducerii acestor instrumente trebuie să fie crearea unui sistem de învățământ centrat pe student, împuternicind și permițând studentului să fie atent la cunoștințele dobândite, în timp ce deține un rol mai activ în procesul de învățare. Un asemenea sistem are nevoie de un sprijin adecvat, prin structuri de consiliere și ghidare care îndeplinesc cerințele concrete ale studenților. ESU este alertat de dezvoltarea sistemului ECVET. Într-adevăr, consideram că se poate întări sistemul ECTS și mecanismele de transparență și recunoaștere în Europa.

Focalizarea ar trebui să fie mai degrabă asupra implementării adecvate a sistemului ECTS decât asupra implementării unui nou sistem.

Propuneri

1. Realizarea unui comitet din toate instituțiile de învățământ superior pentru implementarea corectă a ECTS care să ofere o definiție reală a așteptărilor educaționale și o evaluare corectă a activității studenților.

2. Trebuie identificate într-un mod concret mecanisme eficiente pentru sprijinirea, pregătirea și încurajarea mediului academic și a studenților în implementarea și înțelegerea ECTS și EQF.

3. Atunci când se proiectează programele și cursurile, așteptările educaționale trebuie să fie puse în centru și urmate de o atribuire corectă a creditelor pentru întreaga activitate, fără a face comparație cu alte programe sau cursuri. Programele de studii și cursurile nu trebuie acreditate decât dacă așteptările educaționale sunt precis formulate, de exemplu, când realizările sunt clar identificate și verificate.

Învățarea pe tot parcursul vieții

Puncte tari

Educația continuă rămâne un aspect esențial al învățământului superior, în dezvoltarea unei societăți stabile cu o coeziune socială ridicată și a fost reafirmată la întâlnirea ministerială de la Londra în anul 2007 unde s-a conștientizat că linia de acțiune ar lucra "pentru a îmbunătăți coeziunea socială, oportunitățile egale și calitatea vieții" prin lărgirea accesului, recunoașterea priorităților învățării și promovarea unui mod de predare centrat pe student. BFUG a fost însărcinat să dezvolte o vedere comună asupra rolului învățământului superior în educația continuă.

Puncte slabe

Vizavi de creșterea sau introducerea taxelor de școlarizare, studenții din unele țări se tem de faptul că planul educației continue va fi văzut ca o piață sau o sursă adițională de

venit privat pentru instituții în numele Procesului Bologna. Educația continuă trebuie dezvoltată în contextul responsabilității publice și trebuie privită ca un drept de bază asociat dreptului la educație, în general. Programele de educație continuă au nevoie de educație de calitate și o bază de cercetare. Mai mult, există o cerere pentru finanțări publice pentru a atinge aceste standarde. Recunoașterea priorităților educaționale rămâne o preocupare pentru mulți studenți și trebuie să ne asigurăm că sistemele de educație continuă și nu reproduc inegalitățile sociale. Acest fenomen este întărit, în special, prin încurajarea studenților să obțină credite prin învățământul prioritar, în context educațional formal, non formal și informal. În schimb, recunoașterea învățământului prioritar dintr-o paletă de opțiuni asigură informații adecvate și încurajatoare pentru studenții oricărui nivel educativ și astfel pot beneficia, în mod egal, studenții și absolvenții.

Propuneri

1. Miniștrii ar trebui să își însușească în mod oficial, în cadrul următorului summit ministerial, convingerea că educația continuă este în primul rând corelată cu drepturile omului la educație, și nu cu imperativele economice sau competitive,.

2. Instituțiile trebuie să fie sprijinite de autoritățile publice și să se antreneze în dezbateri publice privind mecanismele de evaluare și validare a educației obținute în diferite contexte.

3. Aceste mecanisme ar trebui să fie subiecte pentru asigurarea calității.

4. Programele de educație continuă nu trebuie să fie folosite greșit pentru a facilita introducerea taxelor de școlarizare pentru orice grup de studenți.

EHEA in context global

Context

Dimensiunea externă rămâne un subiect dificil, aflat între o focalizare asupra marketing-ului învățământului superior european și promovarea cooperării academice dintre Europa și alte regiuni ale lumii. Ca parte motivantă pentru declanșarea Procesului Bologna a fost eliberarea de informații către studenții din Europa, și competiția în piața internațională

studentească cu furnizorii din întreaga lume. Succesul relativ al Procesului Bologna din prisma externă europeană, cererea pentru experiențe internaționale, obținute prin studierea în străinătate sau în cadrul campusului universitar, percepția calității inerente a nivelului activităților internaționale de globalizare și nevoia de a găsi surse alternative de venit a promovat chiar o creștere a angajamentelor din partea universităților europene în activitățile internaționale. Alte țări au apreciat Procesul Bologna și au luat inițiative în vederea implementării.

Puncte tari

Studentii europeni militează pentru extinderea informațiilor despre Procesul Bologna în contextul valorilor academice cum ar fi cooperarea, creșterea recunoașterii calificărilor și intensificarea dialogului între instituții. Procesul Bologna a îmbunătățit transparent și comparația în învățământul superior. De asemenea, s-a pus accent mai mare asupra calității în educație în Europa; astfel, cetățenii ar trebui să aibă acces la educație în același spirit al justiției sociale, egalității și mobilității pe care ESU consideră că trebuie să fie piatra de temelie a învățământului superior.

Puncte slabe

Cu toate acestea, încercările de a utiliza EHEA în scopul globalizării într-un cadru competitiv pentru practici comerciale au fost respinse de studenți. Politicile de eliberare a informației afectează întreaga dezvoltare a omenirii, favorizează sărăcia și instabilitatea socio-economică (aceasta va afecta Europa), în contradicție cu obiectivele Bologna. Deși s-a realizat un progres semnificativ încă de la conceperea Procesului Bologna, cele unsprezece linii de acțiune fără îndoială nu vor fi implementate până în 2010. Țările au fost selective în ceea ce privește implementarea liniilor de acțiune, și este vitală continuarea reformelor în ideea de context european, înainte de a populariza o viziune mult mai internațională. Câteva țări Bologna au introdus recent sau au majorat taxele de școlarizare existente pentru studenții din afara Europei. Studenții internaționali sunt văzuți ca surse de venit pentru universități. Învățământul Superior European încearcă să concureze în industria din care face parte prin creșterea atracțiilor în sistemul educațional propriu. Majorând taxele de școlarizare pentru studenții străini, țările europene fac parte din piața învățământului superior. De asemenea, instituțiile învățământului superior se angajează în activități de marketing, consumând resurse obținute prin predare și cercetare, dar care nu aduc informații

relevante pentru viitorii studenți. ESU consideră că învățământul superior este un bun public, care ar trebui să fie finanțat din bani publici și se opune cu tărie creării unei piețe în afara domeniului învățământului superior european. Mobilitatea nu este un schimb, iar educația nu ar trebuie văzută ca un bun. Ministerele trebuie să clarifice faptul că mobilitatea se referă la schimbul de studenți, nu la vânzarea de educație. Deși s-a realizat un progres semnificativ încă de la conceperea Procesului Bologna, cele unsprezece linii de acțiune nu vor fi implementate fără îndoială până în 2010. Țările au fost selective în ceea ce privește implementarea liniilor de acțiune, fiind nevoiți în prezent să lucrăm în continuare pe liniile de acțiune actuale. Cu toate acestea, în ceea ce privește consultarea și cooperarea, trebuie să implicăm și alte părți ale lumii. ESU consideră că este din ce în ce mai importantă cooperarea și cercetarea globală privind problemele complexe cu care societatea se confruntă, cât și a nevoii pentru sisteme de educație comparabile în afara Europei.

Propuneri

Miniștrii ar trebui să:

1. Urmeze liniile curente de acțiune. Procesul Bologna nu trebuie privit ca un produs, ci ca un pachet coerent de reforme care reunește principii și valori cum ar fi libertatea academică, participarea actorilor etc.
2. Realizeze un angajament prin care să reziste eliberării de informații și să apeleze la globalizarea EHEA într-un mod în care să promoveze valorile pieței, și să reafirme cooperarea ca bază a Procesului Bologna.
3. Creeze programe de schimburi pentru studenți și cadre didactice în și din țări în curs de dezvoltare, cu scopul de a construi competențe.
4. Întărească ideea că niciun angajament în GATS (General Agreement on Trade in Services) sau alte acorduri nu vor mai fi făcute în ceea ce privește educația.
5. Sprijine țările care doresc să se implice în reforme similare, menținând principiile și valorile dezvoltate mai sus. Această cooperare trebuie să se realizeze cu implicarea actorilor.

6. Să refuze etichetarea țărilor care implementează Procesul Bologna.

Raportarea și colectarea datelor

Puncte forte:

Analiza oficială a progresului de implementare bazată pe raporturile personale ale miniștrilor a contribuit la accelerarea reformei prin expunerea evoluției țărilor.

Puncte slabe:

Totuși, așa cum analiza rămâne subiectivă și axată pe implementarea formală și legală, țările au avut mai mult succes în evaluare în momentul promovării părții formale și legale a schimbării reformelor Bologna. Foarte curând, exercițiul raportării a fost modificat într-o sursă de legitimitate pentru reformele naționale, lipsind baza pentru a susține gradul de adevăr și acuratețea datelor furnizate, sau dacă reformele au ajuns într-adevăr la studentul de rând. În exercițiul raportării, *stakeholder*-ii, de cele mai multe ori, nu au șansa de a contribui, deși acest lucru este puternic recomandat de către BFUG. Mai mult, nu există alte moduri de susținere a realității. Studenții europeni se opun vehement cererilor recente de implementare a criteriilor comune europene pentru clasificarea universităților în EHEA. Gradările sunt complet împotriva spiritului cooperării cu privire la competiția pe care ESU o cere. Ei invită instituțiile să manipuleze sau să redefinească țintele lor astfel încât să realizeze un progres în tabele fără a face vreun progres pentru studenți, să pună instituțiile sub presiune pentru a alege o cale spre succes (oricât de îngustă ar fi calea) și să nu furnizeze informații obiective pentru studenți. Cele mai dezvoltate sisteme de asigurare a calității au evitat intenționat definirea succesului instituțional într-un mod în care poate fi gradat. ESU crede că diferențele naționale și instituționale sunt esența și puterea EHEA. Totodată, ESU nu se opune transparenței diversității instituționale ca atare, dar cere pentru aceasta multe informații imparțiale despre instituții – informații într-o formă care nu clasează sau divide instituțiile în categorii preferențiale. În anumite linii de acțiune, în majoritatea țărilor care au adoptat Procesul Bologna, autoritățile publice au dezvoltat reforme într-un mod superficial sau pur legal. Aceasta abordare “à la carte” este și va fi în continuare dăunătoare calității în educație, o lipsă în echitatea accesului, participării și completării învățământului superior.

Propuneri

1. Unitățile de cercetare trebuie să fie pregătite pentru analiza calitativă a implementării zonelor de strategie, la fel ca țelurile clare, comparabile și obiective, cât și bunele practici pentru asigurarea progresului, mai mult decât angajamente politice vagi făcute o dată la 2 ani. BFUG ar trebui să supravegheze ca aceste de unități de cercetare să lucreze independent.

2. Miniștrii trebuie să se angajeze în mod public să nu fie introduse clasamente ca aspecte ale Procesului Bologna. Focalizarea ar trebui să rămână pe asigurarea calității, fără clasamente. Diferențele instituționale trebuie să fie făcute în mod transparent, fără prejucii sau preferințe, iar problemele instituțiilor de învățământ superior trebuie identificate pentru a fi rezolvate.

Procesul după 2010

Puncte forte

Secretariatul Bologna joacă un rol fundamental, asigurând o mare parte din dinamica și orientarea muncii către prioritățile decise de miniștri în conferințele bianuale. ESU consideră că Secretariatul Bologna nu ar trebui să fie încredințat niciunei organizații europene, ci mai degrabă să se bazeze pe suportul colectiv al țărilor și organizațiilor participante la Bologna. ESU recunoaște caracterul riguros al Procesului Bologna și faptul că structurile sale libere de continuare la nivel European au permis progresul semnificativ în stabilirea agendei și al progresului țărilor care au adoptat acest sistem. Studenții, via ESU, au fost implicați în conturarea EHEA și noi ne vedem ca parteneri egali în proces. Cu toate acestea, studenții trebuie să fie implicați ca parteneri egali în proces, atât la nivel local cât și național.

Puncte slabe

Prin conceptele de bază, cum ar fi ECTS, volumul de muncă al studentului și beneficiile învățării, învățământul centrat pe student și căile flexibile de învățare, Procesul Bologna conține intrinsec o schimbare de paradigmă de la învățământ centrat pe informația furnizată la învățământ centrat pe rezultatele obținute. De aceea, aceste principii de bază nu

pot avea vreun efect asupra programelor de studii sau asupra studenților la nivel individual. Este crucial ca aceste principii să fie implementate de la bază. Aceasta trebuie să fie făcută într-un mod semnificativ, menținând libertatea academică a instituțiilor de învățământ superior și opunându-se tendinței de curriculumă “școlară” supra-structurată. La nivel național, și pentru a merge mai sus la nivel instituțional, gradul la care studenții sunt implicați în conturarea reformelor Bologna variază semnificativ, între a fi văzuți ca membri deplin până la a fi consultați pasiv sau chiar excluși. În ciuda acestui fapt, studenții nu au fost implicați formal în Procesul Bologna până la întâlnirea ministerială din 2001, moment din care ducerea reformelor mai departe cu toți *stakeholder*-ii ca participanți cu drepturi depline este primordială, iar excluderea lor va conduce la un proces tehnocratic deconectat de la membrii săi.

Propuneri

1. Procesul Bologna trebuie să continue ca o platforma interguvernamentală, fără statut juridic, bazată pe cooperare.
2. Un fond ar trebui creat pentru a susține proiectele și evenimentele comune pe teme relevante aprobate de către Bologna Follow-Up Group, astfel încât un grup mai divers de țări să participe și să preia conducerea activităților de follow-up.
3. Miniștrii ar trebui să înțeleagă faptul că a existat o implementare inconsistentă a reformelor la nivel de bază și să dezvolte verificări și măsurători pentru a se asigura că implementarea Procesului Bologna la nivel național și instituțional se realizează într-o manieră comprehensivă și integrată.
4. Miniștrii trebuie nu doar să facă un angajament ferm pentru includerea studenților ca parteneri cu drepturi depline în reformele lor naționale, dar trebuie să se și asigure că acest angajament este de asemenea implementat. Mai mult, un angajament trebuie să vină de la miniștri și instituții pentru a include studenții în procesele de decizie de la fiecare nivel.
5. Este nevoie să se dezvolte o cale susținută de finanțare a Procesului Bologna de către statele membre.

Tensiunea între Procesul Bologna și Strategia Lisabona

Context

Procesul Bologna și Strategia Lisabona diferă în multe aspecte.

1. Scopuri

Scopurile Procesului Bologna și Strategiei Lisabona sunt foarte diferite, ca retorică și politică. Strategia Lisabona are o vedere foarte instrumentală asupra educației. Această puternică cunoaștere a educației ca unealtă pentru dezvoltarea economiei, și căutare a exemplilor de bună practică, organizate după nevoile pieței muncii, subminează responsabilitatea societății învățământului superior, precum înțelegerea inovației și cercetării, echitate și solidaritate. Îmbinarea acestor două procese duce la confuzie în ceea ce privește scopurile și măsurile cu o tendință de dominare a Strategiei Lisabona asupra Procesului Bologna.

2. Scop geografic

Scopul geografic al Procesului Bologna actualmente include 46 de țări, în timp ce Strategia Lisabona adună doar membrii Uniunii Europene, Zona Economică a Europei, zona de comerț liber europeană și candidații pentru statutul de membru al Uniunii Europene.

3. Finanțare

În Strategia Lisabona, căile finanțării sunt diverse în adăugare la suportul de finanțare de la Comisia Europeană. Cât timp statele membre sunt de acord cu liniile de acțiune din cadrul Agendei din Lisabona și pot să acceseze fonduri comunitare prin semnături, nici un instrument comparativ nu există în Procesul Bologna. Finanțarea liniilor de acțiune ale Procesului Bologna de către Comisia Europeană a avut ca rezultat acceptarea ca membru cu drepturi depline în procesul de la Praga din 2001, influențând implementarea concretă și dând puterea de accelerare sau încetinire a unor politici din aria Progresului Bologna, atâta timp cât statele membre sunt însăși membre ale procesului.

4. Stakeholders

În Strategia Lisabona, *stakeholder*-ii sunt limitați la statutul de parteneri sociali. În Procesul Bologna pe de altă parte, organizațiile reprezentative de *stakeholderi* sunt implicate activ, alături de guvernele naționale și Comisia Europeană. Procesul Bologna este mult mai mult axat pe negociere și unirea dezvoltării printre *stakeholderi*. ESU consideră că impactul Comisiei Europene asupra învățământului superior, în cadrul Procesului Bologna și alte subiecte concrete pe care acesta le implică, se extinde dincolo de competențele agreate de aceasta, privind de exemplu promovarea mobilității, calitatea în învățământul superior și coordonarea între statele membre UE. (www.esib.org, pagina 15)

5. Politici de dezvoltare

Strategia Lisabona este dezvoltată și monitorizată de statele membre fără garanția implicării *stakeholder*-ilor în învățământul superior. Procesul Bologna este bazat pe reprezentare, incluzând toți actorii implicați în învățământul superior și în principiu procesul poate fi privit de jos în sus.

Propuneri

1. O distincție între cele două procese ar trebui făcută pentru a preveni direcția de disociere a Strategiei Lisabona și a Procesului Bologna. Retorica economică a Strategiei Lisabona ar trebui păstrată în afara Procesului Bologna. Sunt necesare acțiuni care să asigure că țările NON-UE nu sunt marginalizate prin conversia celor două.

2. Trebuie realizate progrese în ceea ce privește limitarea rolului Comisiei Europene, în conformitate cu Tratatul UE.

3. Atribuțiile Parlamentului European ar trebui suplimentate pentru a se exercita controlul democratic asupra acțiunilor Comisiei Europene în Procesul Bologna și Strategia Lisabona.

Document adoptat în urma Board Meeting-ului ESU cu numărul 55 din noiembrie 2008, în Sofia – Bulgaria.

Traducere în limba română realizată de Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR), membră cu drepturi depline a ESU.

www.anosr.ro | office@anosr.ro